

רף פצ"ן - לחשל את החרב

אי-הוודאות שבה ייתקלו מפקדים, במיוחד בצבא היבשה, מחייבת אותם להפגין כישורי הסתגלות בביצוע ובהובלת כוחות. זאת בדיוק התפיסה שעמדה בבסיס רף פצ"ן - להטיל את הכוחות לשדה שידמה להם את האתגר המבצעי שיפגשו בלחימה בלבנון, לבחון את כשירותם לעמוד בו ולסגור את הפערים במוכנות עוד לפני המלחמה

לוחמים במהלך רף פצ"ן, מאי 2020. מן השטח עלה הצורך לערוך מחדש את הטכניקות הקרביות הייעודיות לחזית הצפון ולבחון אותן בתרגול מעשי (צילום: דו"ץ)

בזירה הצפונית, לעומת זאת – האיום החמור על העורף, היקפו ופוטנציאל ההיזק ליישובים הרבים בגבול לבנון מחייבים, לצד אש עוצמתית, מערכתית ומדויקת, שיתבצע תמרון אגרסיבי וקטלני לשטח שברשות האויב במטרה להסיר את האיום. בוחן רף פצ"ן נוצר כדי לחזק, לשפר ולייצר את מוכנות כוחות היבשה לתמרון שכזה ולנטוע בהם ובדרגים שמעליהם את הביטחון בכוחם לבצע אותו בהצלחה.

מאז מלחמת לבנון השנייה התעצם חזבאללה. בלחימה במלחמת האזרחים בסוריה, אף שגבתה ממנו מחיר כבד, רכש הארגון ניסיון מבצעי רב וזכה לחשיפה ולחיכוך מלמדים מצד צבאות סדורים, מתקדמים ממנו בתורות ובטכניקות הקרביות, דוגמת הצבא הסורי והרוסי. הניסיון המבצעי שרכש הארגון, שהיה לפני כן מגננתי בהווייתו, שינה את אופיו והפך אותו להתקפי בפעולותיו ובתוכניותיו. חזבאללה כיום הוא כוח לוחם מאורגן הערוך היטב בתוככי האוכלוסייה בכפרים, מוגן

בתהליך חשיבה אסטרטגי שקיים פיקוד הצפון לפני כשנתיים, זוהה צורך לשפר את רמת ההיכרות והמוכנות של הרובד הטקטי בכוחות היבשה עם האתגרים הצפויים לו אם יידרש להסלמה או למלחמה בלבנון. הדברים נוגעים למאפייני הקרקע (תכסית ותבליט) ולהיערכות האויב בדרום לבנון, וכן לתורת הלחימה שגיבש. זאת ועוד, מן השטח עלה הצורך לערוך מחדש את הטכניקות הקרביות הייעודיות לחזית הצפון ולבחון אותן בתרגול מעשי אל מול ביום אויב מומחה, כדי לחזק את מיומנות כוחותינו ואת השפה המשותפת.

במבצע "שומר החומות" ניהל צה"ל מערכה מבוססת אש ללא תמרון נגד חמאס ברצועת עזה. במהלך המערכה נפגעו מערכים קריטיים של האויב ופעילי טרור רבים נהרגו. בזירת הדרום ניתן, בשל טיב האיום, ההיקף הגיאוגרפי של רצועת עזה והמענה המשוכלל של תשתיות ההגנה בגבול, לנהל מערכה שעיקרה ואף כולה מבוססת מהלומות אש.

גל פרל פינקל, חוקר במרכז דדו

אלוף אמיר ברעם, מפקד פיקוד הצפון

מגיע מוכן, והמחיר על טעויות הוא כבד ובה לידי ביטוי בחיי אדם ובאי-עמידה במשימה. הבוחן אפשר ליחידות ללמוד מהאירועים המוצלחים שחוו במהלכו, אבל לא פחות חשוב מכך מהכישלונות, מכיוון שהכישלון הוא המורה הטוב ביותר, ולקחו הוא הצורב ביותר.

יש לציין כי במהלך השנים – בחיכוך המבצעי הטקטי נגד חזבאללה ברצועת הביטחון בלבנון, ובחגימה מול ארגוני הטרור הפלסטיניים ביהודה ושומרון באנתפאדה השנייה ונגד חמאס בעזה – נתקלו כוחות שפעלו באופן לקוי ושגוי מבצעית ב"אויב מעניש" שחייב אותם להשתפר. בשנים האחרונות אין חיכוך מבצעי משמעותי ביבשה, ולכן הדבר מחייב את צה"ל "למשוך עצמו בשערות ראשו", כמאמר הברון מינכהאוזן, אל מעל לשגרה, על-מנת להכין עצמו לעימות.

בזירה הצפונית, האיום החמור על העורף, היקפו ופוטנציאל ההיזק ליישובים הרבים בגבול לבנון – מחייבים, לצד אש עוצמתית, מערכתית ומדויקת, שיתבצע תמרון אגרסיבי וקטלני לשטח שברשות האויב במטרה להסיר את האיום

מתווה הבוחן ואתגרי

האימון בחן את הרמה הגדודית, על יכולתה לתכנן, להיערך ולעמוד במשימות. בהתאם לכך היה הבוחן מוכוון תוכנית אופרטיבית ודימה היטב לחימה צפויה בתנאי השטח (הררי, סבוך, מרחב בנוי), אויב (דימוי אויב מציאותי הפועל בהתאם לתו"ל שלו) וכן זמן ומרחב בשטח בעל מאפיינים צפוניים ברצף של לחימת יום ולילה.

הגנרל הגרמני ארווין רומל, שלחם במלחמת העולם הראשונה כמפקד פלוגה בגדוד חי"ר מובחר (ושימש גם כמג"ד בפועל), כתב לימים כי "המלחמה מטילה תביעות כבדות מאוד על כוחו של החייל ועל עצביו, ומשום כך דרוש הרבה מאמץ באימונים בזמן שלום".⁶ בהתאם לכך הגדודים שעברו את הבוחן נדרשו לבצע מעבר מהיר וחלק ככל האפשר משגרה לחירום ומגודד לצוות קרב גדודי בזמן קצר, ואז לבצע תכנון קרב גדודי בנוהל הקרב (ובהמשך, בנייהול הקרב, לעדכן את התוכנית בהתאם לדרך פעולת האויב שהתממשה); להגות ולממש תחבולה (שלרוב תבוא לידי ביטוי בתקיפה ממקום ובזמן לא צפויים המנוגדים לכיוון ההיערכות של האויב); לנתח שטח (בעיקר

בעמדות מבוצרות מעל לקרקע ומתחתיה).

לצד מאמץ מוגנתי באופיו הבסיסי, חזבאללה ערוך ומתכנן לבצע מגוון התקפות רחב באמצעות כוחות שייעודם לחזור לשטח ישראל, תוך הישענות ומיצוי של השטחים הסבוכים או השולטים (באש ובתצפית) בסמוך לגבול, לבצע פעולות גרילה נגד מוצבי צה"ל ופיגועי טרור נגד יישובים בקו המגע, ולנצל את צירי הגישה המרכזיים לשיבוש יכולתו של צה"ל לגייס את אנשיו, לשנע אותם לקו החזית ולתמרן לשטחו.¹

התיאורטיקן הפרוסי קרל פון קלאוזביץ הדגיש כי "חשוב עד מאוד שהחייל, הגבוה או הנמוך בדרגה, לא יפגוש במלחמה בתופעות אשר תמלאנה אותו, בראותו אותן לראשונה, חרדה או תימהון".² על-מנת לגשר על הפער הוחלט על אימון ייעודי, מעין "בוחן רף" בעריכת פיקוד הצפון וזרוע היבשה, שאותו יעברו כלל צוותי הקרב הגדודיים בצה"ל במטרה להכין אותם ללחימה, בהתאם לתוכניות האופרטיביות למערכה הבאה בצפון. הבוחן ביקש לצמצם ככל שניתן את "מס הכניסה ללחימה" הצפוי, אותו משלמים תדיר כוחות לא מיומנים ולא אורגניים, באמצעות העלאת הכשירות ושיפור הבנת מתארי האיום והעימות בלבנון.

האימון נועד, כמאמר בריגדיר-גנרל סל"א מרשל, "לזרות באימונים אור כה חזק, עד כי יפזר הרבה מאופל ליל-הקרב".³ הוא שימש מצע לשיפור החולשות ושימור החוזקות בקרב הכוחות, ואפשר את בחינת מימוש התפיסה המטכ"לית ("ניצחון") בדרג הטקטי ואת תפיסת התמרון של זרוע היבשה ("בחכמה").⁴ יתרה מכך, הבוחן ייצר רף כשירות מדיד לגדוד המתורגל כפרט, וסיפק הבנה טובה של מצב הכשירות בכלל הגדודים הסדירים ביבשה ושל מוכנותם למלחמה בזירת פיקוד הצפון.

האימון נערך במתכונת של בוחן משום שבחנים דוחפים את הנבחן להתאמץ ולהשקיע את כל יכולתו. יתרה מכך, הדבר יוצר ממד של לחץ ומתח, שמדמה במעט את עקת הקרב שיחוו המפקדים בלחימה. אף שהבוחן לא נועד להכשיל את היחידות, קיום האימון במתכונת זו יצר מתח בריא וחייב את היחידות להתכונן באופן יסודי.

אלוף (מיל') דורון רובין, בהתייחסו לאמירתו של קלאוזביץ שקבע כי שדה הקרב הוא ממלכת אי-הוודאות, כתב כי "דווקא האימון הוא הזמן והמקום להיכשל ולבחון, לנסות ולהעז, כך שמטרת האימון היא להביא כל מצב לקצהו, עד לנקודת הקיצון, עד גבול המותר וההגיוני". הכלל המנחה, קבע רובין, מהבולטים במפקדי הצנחנים, הוא ש"מתאמנים כמו שנלחמים".⁵

יש יחידות שנכשלו בבוחן ולא עמדו ברף ובסטנדרטים שהציב הפיקוד למוכנות ללחימה בחזית לבנון. ברם מוטב שייכשלו שם, יתחקרו את עצמן וישתפרו להמשך, מאשר שיחוו כישלון בשדה הקרב. המלחמה אינה סלחנית למי שאינו

כוח שריון במהלך בוחן רף פצ'ן. בלבנון נידרש הן לאש שטח נרחבת, עוצמתית ומלוות תמרון, והן לאש מדויקת, מקדימה ומלווה, על בסיס מטרות שתוכננו מראש (צילום: דו"ץ)

הקש"א לעבר עמדות חזבאללה בכפר.⁹ אין ספק שבלבנון נידרש הן לאש שטח נרחבת, עוצמתית ומלוות תמרון, והן לאש מדויקת, מקדימה ומלווה, על בסיס מטרות שתוכננו מראש. סוגיה נוספת שחיונית ללחימה בלבנון היא סוגיית היוזמה. בספר **מתבוסה לניצחון** תיאר פילדמרשל ויליאם סליס, שפיקד על קורפוס בורמה בצבא הבריטי בחזית בורמה במלחמת העולם השנייה, כיצד לאחר הנסיגה מבורמה גיבש את הקורפוס שלו שוב ליחידה לוחמת. בתקופת האימונים הזו, שכנה "חישול החרב", ביקש סליס לטפח בלב אנשיו תחושת ביטחון ומסוגלות.¹⁰ סליס שם במהלך האימונים דגש על הצורך "לבצע התקפות באיגוף ולפיתה, ולתקוף את האויב מן האגף ומן העורף, שעה שהאויב מרותק על-ידי לחץ חזיתי".¹¹ נוסף על כך, ציין, אסור להניח לאויב היפני לנקוט יוזמה, שכן אז הוא במיטבו. מנגד, כאשר היוזמה היא בידי הכוח הבריטי, היפנים "מתבלבלים וקל לקטול בהם", ועל כן "על-ידי ניידות מרוחקת מהדרכים, הפתעה ופעולה התקפית, שומה עלינו לחדש את היוזמה ולהחזיק בה".¹²

חשוב לציין, פעילי חזבאללה הלבנוניים אינם שווים ערך ללוחמים היפנים במלחמת העולם השנייה. ואולם הציווי לאחוז ביוזמה בלחימה הוא ציווי עליון. בקרב מידווי במלחמת העולם השנייה (1942) נעו לקראת מפגש שני הציים, היפני בפיקוד אדמירל צ'ואיצ'י נגומו, והאמריקני בפיקוד אדמירל ריימונד ספרואנס. היה ברור שהניצחון יהיה בידי הצי שיחשוף ראשון את כוח האויב, יתקוף אותו וישמידו. מטוסי הקרב של הצי

לתת מענה לאיום טילי הנ"ט המרחבי); למצות את מכלול המבצעים הגדודי (שהוא רכיב חיוני בתיאום הקרב הגדודי ובחיבור למרחב החטיבתי); ולתפעל באופן מיטבי את מערכות הפו"ש והשו"ב.

לאחר מכן נבחנה יכולתו של הצק"ג לפעול בתצורות קרב שונות ובהן התקפה, הגנה, פשיטה ועוד. נוסף על כך נבחנה בקיאותו של הצוות ורמת שליטתו בטכניקות ובתרגולות הקרביות הייעודיות לזירת לבנון ובלחימה משולבת לצד כוחות חברים, כמו גם יכולת מפקדיו להתמודד בהצלחה עם אירועי שינוי משימה.

נוסף על כך נדרשו הגדודים למצות את אמצעי הלחימה והכוח בהתאם לאתגר המבצעי ותורת הלחימה, ובכלל זה לתכנן ולהפעיל את האש הגדודית וגורמי אש נוספים במהלך כל שלבי הלחימה. הפעלת האש לסיוע קרוב, למיסוך ולריכוך היא רכיב חשוב בלחימת צק"ג.

דוגמה בולטת לכך נלמדה במהלך לחימת גדוד הסיור של הצנחנים שעליו פיקד סא"ל נמרוד אלוני, במלחמת לבנון השנייה. על הגדוד, שהפך לצק"ג שכלל פלוגת שריון, כלבנים וכוחות נוספים, הוטל להשתלט על הכפר מארון א-ראס.⁷ במהלך התנועה אל היעד הפעיל הקש"א סיוע אש קרוב לעבר יעדי חזבאללה בכפר. המג"ד אלוני סיפר כי "במהלך המלחמה כמעט לא היה לי מחסור באש. הארטילריה עבדה בצורה יוצאת מן הכלל – לרוב גם מאוד מדויקת".⁸ בקרב פגע הגדוד בפעילי חזבאללה רבים ונעזר כל העת בסיוע האש הקרוב שהפעיל

מפקדת פיקוד הצפון – אג"ם

טכניקת לחימה מותאמת לחזית לבנון

כרך 3 – מתקפה

מספר שוטף 40020-41-660

עותק מס' 45 מתוך 360
מסמך זה מכיל 216 עמודים

מפקדת פיקוד הצפון – אג"ם

טכניקת לחימה מותאמת לחזית לבנון

כרך 2 – מגננה

מספר שוטף 40020-41-659

עותק מס' מתוך 360
מסמך זה מכיל 154 עמודים

מפקדת פיקוד הצפון – אג"ם

טכניקת לחימה מותאמת לחזית לבנון

כרך 1 – מבוא מודיעין

מספר שוטף 40020-41-658

עותק מס' מתוך 360
מסמך זה מכיל 38 עמודים

כרכים ממפקדת פצ"ן. במקביל ללחימה הקינטית הרב־ממדית בחזית ובעומק, תתנהל במהלך המערכה כולה תחרות על הנרטיב וההשפעה על האוכלוסיות והצבאות בשני הצדדים

בשני הצדדים. העליונות המובהקת של הצק"ג המשולב בצה"ל על האויב והערך הקרבי המצרפי שלו – באיכות הלוחמים, בקטלניות אמצעי הלחימה, בתורה הצבאית (ובכלל זה הטכניקות הקרביות העדכניות) וברוח הקרב של הלוחם הישראלי – עשויים לתרום לניצחון צה"ל על חזבאללה בכוח, ברוח ובנרטיב – כבר בקרב הראשון.

היזמה בקרב מאפשרת לקזז את יתרון האויב, ואף להפוך את הקערה על פיה. מכאן שהדרך להביס את הכוחות ההתקפיים של האויב בקו המגע, ובהמשך את כוחות חזבאללה הערוכים בהגנה בשטח לבנון, היא באמצעות ציוויים, ובהם ההימנעות מתנועה בנתיבים צפויים, נקיטת יוזמה ותחבולה טקטית

2. תחושת המסוגלות של הכוחות – משיחות עם מג"דים ועם פקודיהם עלה כי רף פצ"ן בחן כמעט את כל קשת היכולות המבצעיות והטכניקות הקרביות שלהן נדרש הגדוד בלחימה והציב אתגר של ממש בפני החיילים, מפקדי המשנה והמסגרת כולה. המג"דים שעברו את הבוחן ציינו כי על אף מורת הרוח שהבוחן עורר לעיתים בתחילתו, הרי בעקבותיו התחזקו הביטחון העצמי ותחושת המסוגלות שלהם ושל אנשיהם לעמוד במשימות שיוטלו עליהם במלחמה הבאה. כך, למשך, ציין סא"ל רן פרידמן, מפקד גדוד הצנחנים "צפע", כי הבוחן אפשר לגדוד לבחון ולשפר את הטכניקות הקרביות המתפתחות לקרב בחזית. "לוקחים הישג נדרש ומביאים אותו

האמריקני איתרו את הצי היפני בעודו בתנועה, תקפו ראשונים והכריעו את הקרב.¹³ הדבר דומה לתרשים ששרטט מח"ט גולני אל"ם ברק חירם, להמחשת ההכרח לזהות את הכוחות ההתקפיים של חזבאללה בעודם נעים למגע, להיערך במארב במרחב ההגנה ולהשמידם.

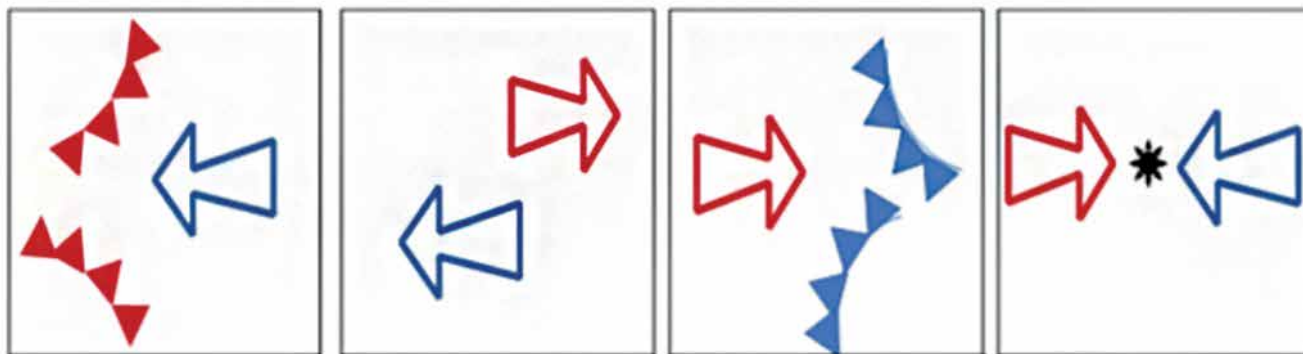
דבריו של סלים רלוונטיים ותקפים גם בהקשר של כוחות צה"ל ביבשה נוכח האתגר שניצב מולם בחזית לבנון. היוזמה בקרב מאפשרת לקזז את יתרון האויב, ואף להפוך את הקערה על פיה. מכאן שהדרך להביס את הכוחות ההתקפיים של האויב בקו המגע, ובהמשך את כוחות חזבאללה הערוכים בהגנה בשטח לבנון, היא באמצעות אותם ציוויים שציין סלים, ובהם ההימנעות מתנועה בנתיבים צפויים, נקיטת יוזמה ותחבולה טקטית.

לקחים ודגשים

מן הבוחן נלמדו נושאים מגוונים, שהטמעת לקחיהם המבצעיים עשויה לשפר את כשירות הכוחות המתמרנים ואת מוכנותם למלחמה הבאה. להלן עשרת הלקחים המרכזיים, תמצית תורת הלחימה והטכניקות הקרביות,¹⁴ כפי שנלמדו בתרגילי רף פצ"ן.

1. הציווי "לנצח בקרב הראשון" – הצורך למנוע מהאויב כל הישג בשלבי הלחימה הראשונים נובע מההבנה כי מטרתו, בהתאם לתפיסת ההפעלה שלו, היא לשבש את תוכניות צה"ל, ולכן אי-הצלחה בקרב הראשון עלולה לאפשר לו להצליח לממש את תפיסתו. יתרה מכך, ניצחון בקרב הראשון יכה את האויב גם מבחינה תודעתית, יכשיל את יכולתו לייצר נרטיב ארסי וייצור אצלו הפסד בפועל ותחושה של כישלון. הישג כזה יסייע הן לניצול המומנטום והן כדי לפרוץ את המחסום התודעתי והחשש בנוגע למלחמה ולתמרון רב-ממדי מעבר לקו הגבול הבינ-לאומי בחזית לבנון. יש לזכור שהלחימה מול חזבאללה תיערך לא רק בממדיה הישירים. במקביל ללחימה הקינטית הרב-ממדית בחזית ובעומק, תתנהל במהלך המערכה כולה תחרות על הנרטיב וההשפעה על האוכלוסיות והצבאות

תרשים 1: תצורות טקטיות אפשריות למפגש עם התקפת חזבאללה. הציווי לאחוז ביוזמה בלחימה הוא ציווי עליון

מצב שבו כוחותינו בתנועה מבצעית ואילו האויב אורב לנו מנגד, עלול לפגוע ביתרונותינו היחסיים

היעדר מפגש עם אויב כלל, כאשר שני הצדדים נעים בנתיבים מקבילים, אינו מאפשר עמידה במשימה

מארב כוחותינו שערך לקראת מגע עם אויב בתנועה עשוי להביא לידי ביטוי את מלוא יתרונותינו היחסיים

המפגש עם אויב דינמי, כששני הכוחות בתנועה, אמנם יאפשר לכוחותינו להרוג ולעצור את האויב התוקף, אך אינו מביא לידי ביטוי את מלוא יתרונותינו היחסיים

ואנדרלמוסיה, שאין בהם כדי להפחית מאחריות המג"דים להגיע בזמן הנדרש למקום הנדרש. לפיכך, נדרשת הקפדה יתרה על משמעת במעברים ובתנועה בצירים. שימוש בדחיפה ויוזמה על-מנת לעמוד ב"ש" על חשבון פגיעה בסדר המעבר שתוכנן בקפידה על-ידי רמה ממונה, עלול ליצור אנדרלמוסיה שתפגע קשות בתוכנית עוד לפני המגע עם האויב.

במלחמת העולם השנייה, במהלך הפלישה הגרמנית לבלגיה ולצרפת, צפו מפקדי הצבא הגרמני את האנדרלמוסיה מראש והציבו בנקודות הפיקוח קצינים בכירים ולא שוטרים צבאיים, במטרה להשיג שליטה טובה יותר במפקדי השדה היוזמים וההתקפיים של הוורמאכט.¹⁶ יש לציין כי במהלך מלחמת יום הכיפורים, בחזית הדרום, התקשה צה"ל לשלוט בתנועה בצירים לעבר תעלת סואץ, והדבר פגע ביכולתו להניע כוחות באופן סדור ונכון לצליחת התעלה, כמו גם ללחימה בצבא המצרי בגדה המזרחית.¹⁷ על כן יש לתכנן באופן קפדני את תנועת הכוחות צפונה, שמחייבת שליטה משמעותית ומשמעת פעולה של הכוחות עצמם.

4. מחויבות המפקדים לשפר את התפיסה והלחימה המרחבית של הצק"ג בכלל ואת המיומנות ההיקפית מול טילי האויב בפרט – תפיסתו של חזבאללה, לנוכח הצלחותיו במלחמת לבנון השנייה בהפעלת טילים נגד טנקים, מתבססת על היערכות מגננתית הכוללת רכיבים של הגנה והתקפה על בסיס תשתיות קבועות בקרקע או כוחות ניידים – כל זאת כדי למנוע מצה"ל להגיע למגע קרוב עם כוחותיו ולפגוע בכוחות המתמרנים מבעוד מועד. אל"ם ישראל פרידלר, מפקד בא"פ אליקים, המשיל את אופן התחמשות חזבאללה במגוון טילי הנ"ט למתאגרף בעל זרועות ארוכות, המרחיק באמצעותן את יריבו כדי למנוע ממנו להתקרב ולפגוע בו.

לקצה, דבר שמגביר את תחושת המסוגלות". מפקד גדוד השריון "סער", סא"ל איתי זעפרני, הוסיף כי לתפיסתו "הבחון אפשר למג"ד להפעיל את כלל הפלטפורמות הגדודיות (בסדיר ובמילואים) ולקחת אותן לקצה, בהקשר של הערכת המצב המתמשכת וביצוע תהליכים עד הקצה".

3. מימוש עקרון מיצוי הכוח – הגדרת סדר פעולות ותהליך מבצעי ברור על-מנת שצוות-הקרב הגדודי יהפוך לסך כל מרכיביו, ובכלל זה גזירת המשמעות המנהלתית והלוגיסטיות, ציוות הכוחות ויצירת השפה המשותפת – בהקשר לכך אמר בשנת 1941 גנרל ג'ורג' פאטון, בנאום שנשא בפני דיוויזיית השריון השנייה שעליה פיקד, כי "כדי להשיג הרמוניה במוזיקה, על כל כלי לתמוך בחבריו [...] על כל כלי נשק לתמוך בכל כלי הנשק האחרים. עבודת צוות מביאה את הניצחון. עליכם, הנגנים של מארס [...] להצטרף לקונצרט במקום הנכון ובזמן הנכון".¹⁵

נדרש, אם כן, להטמיע את התפיסה כי הגדוד הוא מסגרת חד-חילונית רק בשגרה. בלחימה הוא פועל באופן רב-חילי כצק"ג, שמפקדו ופקודיו יודעים להילחם יחד ככוח אחד, עצמאי ואוטונומי, המפעיל ומקבל סיוע רב-חילי ורב-זרועי במהלך הלחימה.

לצוותי הלחימה בדרג הטקטי (צק"פ וצק"ג) יש כיום יותר יכולות מקושרות של שר"ב ופר"ש, שבעבר אפיינו רק את החטיבה והאוגדה. אלו מחייבים אותנו לשפר את השילוביות בדרג הנמוך והבחון נועד לשמש ליבשה מצע לתרגל זאת ולבחון את מידת העמידה בהישג הנדרש הזה.

בהקשר לסדר הפעולות בצבירת הכוחות, מצאנו לנכון להדגיש כי במהלך המעבר משגרה לחירום ושינוע הכוחות צפונה יימצאו הכוחות תחת אש, ויידרשו להתגבר על צפיפות, צירים פקוקים

הנ"ט בחזבאללה הוא איום לא רק לכוחות השריון לבדם, אלא לתמרון היבשתי בכללותו, כלומר אמל"ח נ"ט הוא בפועל גם אמל"ח נ"ת (נגד תמרון).

לפיכך, המפקדים נדרשים לנתח לעומק את האיומים הנשקפים ממרחב ההתעניינות הגדודי¹⁸ ולא רק את אלה שתחומים בגבולות מרחב אחריותם, ולתת להם מענה באמצעות החטיבה או האוגדה. בבוחן, שביקש לדמות את היערכות האויב באופן היקפי ככל הניתן, בלטה הצלחתם של הצק"גים שהשכילו לפרוס משמר קדמי גדודי והפעילו כוחות תצפית וחשיפה קטנים, מעבר לקו המגע, תוך שבירת הליניאריות בלחימה (בלי לאבד את השליטה בכוחות). אלה סייעו לא רק לחשוף את האויב ולהשמידו, אלא גם "לשבור צורה" ולבלבל אותו בנוגע לאופן ההיערכות הקרבית של כוחותינו. צק"גים שלא עשו כן שילמו בבוחן מחיר ומיד!

נדרש, אם כן, להטמיע את התפיסה כי הגדוד הוא מסגרת חד-חילונית רק בשגרה. בלחימה הוא פועל באופן רב-חילי כצק"ג, שמפקדו ופקודיו יודעים להילחם יחד ככוח אחד, עצמאי ואוטונומי, המפעיל ומקבל סיוע רב-חילי ורב-זרועי במהלך הלחימה

5. לוחמת הלילה – בתולדות כוח המגן העברי מקובל לייחס את לוחמת הלילה לקצין הבריטי אורד וינגייט, שהקים בעת המרד הערבי ב-1938 את "פלגות הלילה המיוחדות".¹⁹ ברם כפי שלימד וינגייט את לוחמיו, הלילה כמאפשר התקפה והפתעת אויב נזכר כבר בתנ"ך. בעת המלחמה בחמשת מלכי כנען בגבעון ניצל יהושע את הלילה לטובתו. "וַיָּבֹא אֱלֹהֵם יְהוֹשֻׁעַ, פְּתָאֵם: פְּלֵ-הַלַּיְלָה, עֲלֵה מִן-הַגִּלְגָּל".²⁰ הכוח בפיקוד יהושע נע במהלך הלילה כולו בציר העולה מן הגלגל לגבעון (ואדי קלט), נסתר, הפתיע את האויב באור ראשון והכריע אותו. ואמנם, בלילה סמין ערפל המלחמה שבעתיים, אך די במצאי הרחב של אמצעי ראיית הלילה בצק"גים (בוודאי אלה הסדירים) וכן ברמת המיומנות הגבוהה והשליטה בטכניקות הקרביות הנדרשות בלחימה בשטחים סגורים ומבוצרים, כדי להיות מסוגלים לפעול ולנצח בלחימה באופן מובהק בלילה. היכולת הזו נשענת על מיצוי אמצעי הלחימה והקטלניות בלילה, על יוזמה, התקפיות וביטחון באש. לכן נוספות מצוינות טקטית בניווט, התמצאות במרחב ושליטה טובה ב"קווים השחורים" (קווי תיאום, קווי דיווח וגבולות גזרה) שבמרשמי כוחותינו.

6. תחבולה וטקטיקה – בדומה למערכה שניהל הצבא הבריטי בפיקוד גנרל אדמונד אלנבי לכיבוש מרחב ארץ-ישראל וסוריה במלחמת העולם הראשונה,²¹ גם צה"ל, על אף היותו הצד החזק יותר במערכה, חייב להשתמש בכלים של הונאה והטעיות – הן כדי להכריע את האויב שעימו הוא מתמודד ולגרום לו אבדות בנפש ובמשאבים, והן כדי לעשות זאת בפרקי זמן קצרים יותר ובאובדן מינימלי לכוחותינו. על כן יש להדגיש את הצורך

להעמיד את התחבולה במוקד תוכנית הקרב של צוות הקרב הגדודי.

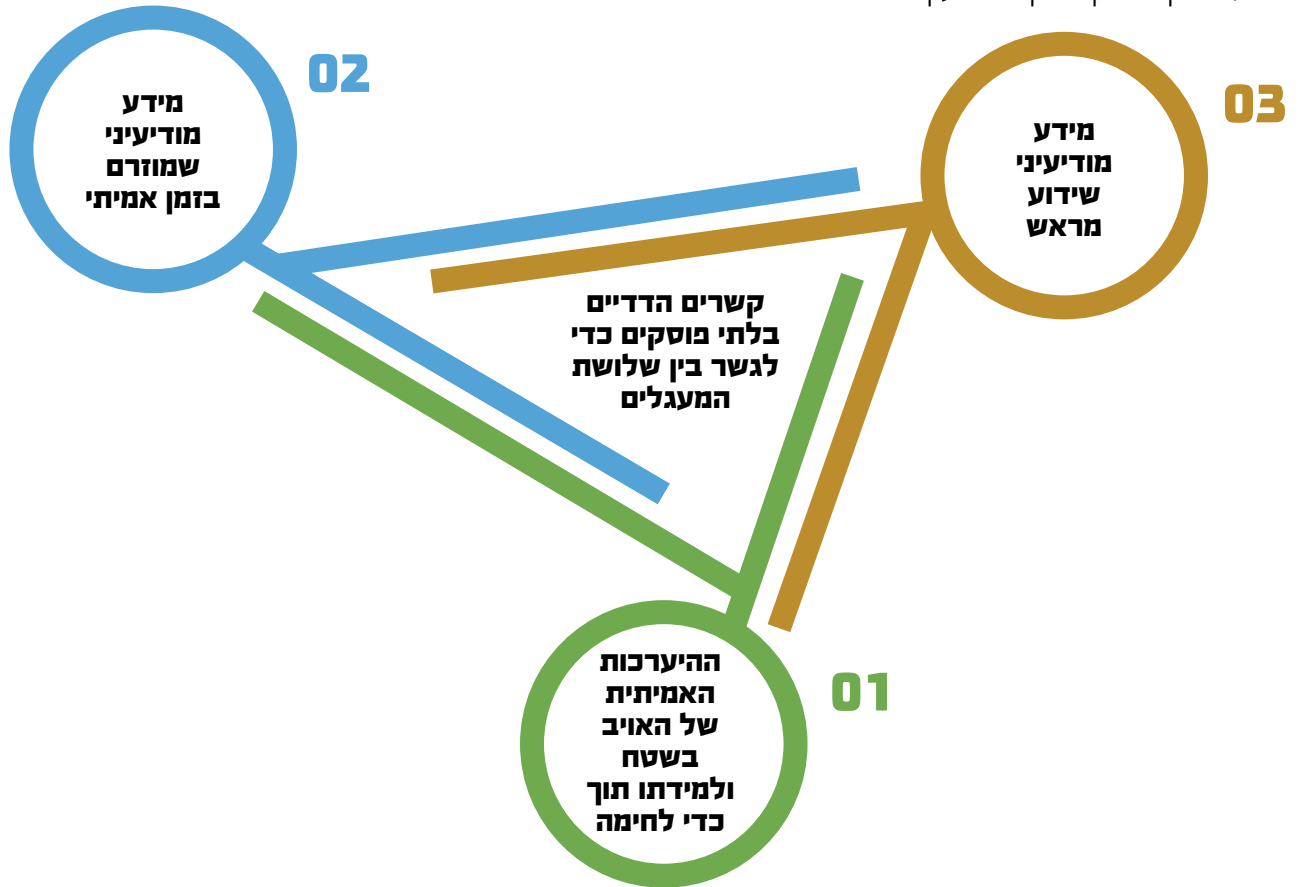
לעיתים יש נטייה לקבל כמובן מאליו את עקרונות המלחמה תחבולה ופשטות – אך הם אינם כאלה, ויש לשמור עליהם כל העת. יתרה מכך, נראה שהגדודים שעברו את הבוחן בהצלחה יתרה היו אלה שהקפידו לתכנן תוכניות בהירות ומובנות לביצוע, שהפשטות בבסיסן, ולהגות ולממש תחבולה טקטית ואיגופים מקומיים, הכלת אויב והטעיות שהפתיעו את כוחות ביום האויב, ערערו והוציאו אותם משיווי משקלם.

7. עבודת המודיעין – צק"ג נדרש "לראות את העצים ולהבין את היער". הבוחן הציף לא פעם את הציפייה בקרב הכוחות לכך שהרמה הממונה תספק להם תמונת מודיעין אויב שלמה ומקיפה. דא עקא, תמונה זו לא יכולה להיות שלמה ללא התוספת של הדרג המתמך, המתחכך באויב ופוגע בו. לכן, לצד המודיעין המגיע מלמעלה, מהרמות הממונות, על הקמ"ן הגדודי לייצר תמונת אויב "מלמטה", מהשטח, לשלבה באופן דיאלקטי במידע שהועבר ולשקף אותה לרמות הממונות. רק כך תיווצר תמונת מודיעין אויב שלמה ועדכנית. על הקמ"ן להקפיד על מימוש תהליכי המודיעין ובהם הניתוח המבצעי של השטח, שהוא הבסיס לכלל תהליכי התכנון (ומשפיע על התחבולה הגדודית), ועל ניתוח אויב כמערכת על בסיס מודיעין ותו"ל. נוסף על כך, עליו להקפיד על מימוש תהליכי איסוף סדורים שמבוססים בעיקר על היכולות האורגניות הפנימיות בצק"ג, אך גם על יכולות הרמות הממונות (חביר, מוקצה ומרחבי).

בבוחן עסקנו רבות גם במימוש תפיסת הלוחמ"ם²², המבקשת להעשיר את הקצה המתמך במודיעין איכותי, רלוונטי ובזמן אמיתי, ולהכווין את תנועתו על-פי היערכות האויב בפועל. יש לזכור שהמלחמה, כמו כל תחום אחר של יחסים חברתיים, מושפעת מהתקדמות הטכנולוגיה בכל שטחי החיים, ובהקשר הלוחמ"ם היא רבה. ברם תהליך העברת המידע והידע המודיעיניים לקצה המתמך מורכב ומושפע גם מדינמיות האויב, המשתנה במהלך הלחימה. כתוצאה מכך עלול להיווצר פער בין תמונת המודיעין הידועה לכוחות צה"ל מראש ובין היערכות האויב בשטח, בזמן אמיתי (ראו תרשים 2).

את אי-הוודאות יש לצמצם באמצעות טיוב וחיוק היחסים בין המפקד ובין המודיעין, שיבואו לידי ביטוי במיצוי הידע המודיעיני בשילוב עם התקפות גישוש וגירוי כחלק ממאמץ החשיפה (אל היעדים ועליהם) של האויב, המסתתר בסבך, בשטח הבנוי ומתחת לפני הקרקע. צה"ל הצטיין בעבר, בעיקר במהלך האנתפאדה השנייה, במבצעי גירוי ותקיפה שבמהלכם הכריח את האויב לחשוף את עצמו ופגע בו באופן מדויק. יש לחזק את היכולות, ולהוסיף לעשות זאת. חשיפת האויב נסמכת על בקיאות בתו"ל האויב המשולבת בנייתוח שטח, שאחריה "הלבשת" שכבות מידע רלוונטיות על תא שטח נתון, הפעלת הסנסורים המתאימים, גירוי ועירור האויב ולבסוף איתור, הפללה, אחיזה והשמדת האויב; בין שבאמצעות הכוונת אש ו"סגירת מעגלים" ובין שבאמצעות מגע ישיר של הכוחות בשטח הפוגעים באויב.

8. הפריצה, ההנדסה הקרבית והחבלה – מן הבוחן עלה כי הבקעת הדרך לתמרון היא קריטית למימוש הציווי "לנצח בקרב הראשון". האתגר הוא במעבר מהגנה למתקפה ובהתמודדות

לא יפורט מטעמי ביטחון מידע) עשויים להפוך את הכוח לקטלני יותר בשדה הקרב. רציפות השליטה בדיבור ובנתונים היא לא רק בגדר מאפשר שליטה טוב יותר, אלא גם תנאי למיקסום יכולות הצק"ג והצק"ח לצורכי לחימה והשמדת אויב. בתחקירים שבוצעו בעקבות בוחני רף פצ"ן השונים נבחנה שאלת היישום: כיצד עושים זאת, ומה נמצא באמתחתם של המפקדים ושל מכלול המבצעים הגדודי. מהתשובות עלה כי רק שילוב נכון בין קציני התקשוב, האג"ם והמפקד יספק את היכולת לבנות את אותה רשת דיגיטלית מבצעית. יתרה מכך, ראינו כי ניהול תהליכי לוחמה מבוססת רשת בצורה רציפה הוא רכיב מרכזי במימון קטלניות הכוח, וכתוצאה מכך הלחימה הופכת אפקטיבית יותר. צק"גים שנעדרו את היכולת להקים רשת ולמצות אותה נלחמו כמו לפני 20-30 שנה. אלו שמיצו את הרשת לצורכי לחימה, לעומת זאת, ניצחו.

כדי להתקדם בתחום זה, סוכמו טכניקות ייעודיות וסדר הפעולות בצק"ג בנוגע לאופן ביצוע מודל מערכות בנוהל הקרב, וכן אופן ביצוע ניתוח הקרקע ומיפוי נקודות התורפה של הרשת המבצעית בזירה הצפונית. הוגדרו מכפילי הכוח התקשוביים (אמצעי לחימה ובעלי תפקיד קריטיים) והאופן שבו יש להתמודד באמצעותם. כמו כן נותחו יחסי הגומלין הרצויים בחפ"ק המג"ד מלפנים ומכלול המבצעים הגדודי, בהיבטי פיקוד, שליטה ואופן ביצוע הפעולות לשם בניית הרשתיות המרחבית. ולבסוף, הוגדרו האחריות והעצמאות

עם מעכבי תמרון. לאחר פריצת ומעבר המכשול בשטחינו, הכוחות ההנדסיים יידרשו לדעת להתמודד במשולב הן עם בורות ייקוש במעברים הכרחיים והן עם איום מרחבי-היקפי של טילי הנ"ט.

סא"ל אבשלום דדון, מפקד גדוד ההנדסה "אסף", ציין כי הבחון המחיש לו כי עליו לחשב טוב יותר את כמויות החבלה והאמצעים שישא עמו הגדוד במלחמה, ולהפנים כי משימתו תהיה נטרול יכולות אויב ולא בהכרח השמדתן. זאת, משום שמספר התשתיות הקרקעיות והרקטות במחפורות שברשות האויב רב.

כוחות ההנדסה יידרשו לממש "חשיפה בחיכוך" של תשתיות קרקעיות ואמל"ח, לתרגם מודיעין הנדסי בזמן אמת לטכניקות חבלה קרביות ולהכין מגננים מבוצרים לציוותי הקרב החטיבתיים בדרך למימוש היעדים.

כשביקש המצביא הקרתגני חניבעל לחצות את האלפים (218 לפנה"ס) עם צבא גדול, עוצמתי וכבד שכלל פילים, אמרו לו קציניו הבכירים כי הדבר אינו ניתן לביצוע. "אני אמצא דרך או אצור אחת", השיב, וחצה עם צבאו את האלפים.²³ תפיסה זו צריכה לעמוד לנגד כוחות ההנדסה בלחימה הצפויה בחזית הלבנון. עליהם לאתר נתיבים בטוחים ועבירים לכוחות התמרון, או ליצור אותם.

9. רציפות השליטה בדיבור ובנתונים – התהליכים המבצעיים לטיוב רציפות השיח המבצעי, הנתונים והתרשימים (שתוכנם

הנדרשות מצק"ג, כמו גם המקומות שבהם עליו להישען על היכולות התקשוביות המרחביות. אל"ם עידן מורג, מח"ט שריון שחנך גדודים בבוחן, מצא כי התקשוב היה נקודת הכשל המרכזית של הגדודים במעבר מגדוד לצק"ג. "תהליכי החברת היחידות ויצירת הקישוריות במערכות הם מורכבים, לא ידידותיים ובעייתיים. מהבחנים שניהלתי ומקריאת הסיכומים של הבחנים האחרים אני מסיק כי האתגר התקשובי כיום גדול על יכולות מחלקות התקשוב בגדודים, זאת על אף שחוזקו בשנים האחרונות. המענה צריך להיות הן בחיזוק המחלקות באנשי שו"ב טכניים ואפליקטיביים והן ב'פישוט' המערכת".

יש לזכור כי באמצעי הלחימה החדשים והמערכות הטכנולוגיות המתקדמות אין כדי לבטל את הצורך בשמירה ואימון מיומנויות הבסיס. חובה על הכוחות לפעול בהתאם לכלל שניסח גנרל הנחתים ג'יימס מאטיס, על הצורך "להיות מבריקים ביסודות"

יש לזכור כי באמצעי הלחימה החדשים והמערכות הטכנולוגיות המתקדמות אין כדי לבטל את הצורך בשמירה ואימון מיומנויות הבסיס. חובה על הכוחות לפעול בהתאם לכלל שניסח גנרל הנחתים ג'יימס מאטיס, על הצורך "להיות מבריקים ביסודות" (Brilliance in the Basics).²⁴ על אף יכולות הלחימה והשליטה על בסיס רשת, יש לשמר את השליטה בשיטות ובטכניקות המטה הישנות והטובות. כך, למשל, בהינתן הצורך בעבודה ללא רשתות או הצלחה חלקית בלבד בהעברת נתונים בין הרובד החטיבתי לרובד הגדודי, או כשמתעורר קושי של תקשורת נתונים בתוך הצק"ג עצמו (למשל בין רק"ם לחי"ר), יש לדעת לנהל מרשמי קרב מלאים: "קווים שחורים" ותמונת אויב (תמ"א) על בסיס עזרים קשיחים.

לסיכום סוגיית הרשת המבצעית, מצאנו כי המפקדים ביבשה, ללא יוצא מן הכלל, נדרשים להתערבות פיקודית משמעותית יותר במיצוי התהליכים המבצעיים במערכות השו"ב.

10. הלוגיסטיקה (בדגש על אספקה, טכנולוגיה ואחזקה) – בכל האמור באספקה יש לשמור על הצטיידות ריאלית (לקיחת הציוד החיוני למשימה בלבד), לבנות בסיסי אספקה קטנים לכוחות, לצמצם מלאים ולייצר עצמאות לוגיסטית ביחידות. בהתאם לשיטה הלוגיסטית, הרי התחמושת, הסוללות, הדלק והמזון יהיו צמודי תמרון.

היכרות עם היכולות והצרכים של הצק"ג השלם (ולא הגדוד) היא נדבך חשוב בתכנון הלוגיסטי בנוהל הקרב ובהמשך בניהול הקרב, ובכלל זה הפעלת פלוגת הסיוע המנהלתי בלחימה. למעשה, פלגות הטנ"א (הטכנולוגיה והאחזקה) נדרשות לעצמאות מלאה במתן המענה האחזקתי, ועליהן לזהות את התקלות ולתקן מהר, במציאות מבצעית מאתגרת, לא פעם תחת אש תמ"ס ואחרת. העדיפות צריכה להינתן תחילה

להחזרת יכולות מכפילות כוח עבור הצק"ג, ורק לאחר מכן יש לטפל ברכיבים נוספים. אמנם לא ניתן לקבוע מראש היכן יתמקמו מפקדי פלגות הטנ"א בלחימה, אך כלל האצבע הוא שכל מפקד צריך תמיד להיות במקום שבו הוא משפיע יותר מכול. מן הבחנים עלה כי נוכחות מפל"ג הטנ"א נדרשת מלפנים, משום שקיים פער מקצועי גדול של מפקדי הכוח הלוחם בטיפול בנושאי טכנולוגיה ואחזקה של אמצעי לחימה מורכבים.

הלחימה צריכה להיעשות לא רק באופן רב-ממדי (בהתאם לתפיסת הניצחון המטכ"לית), אלא גם באופן רב-תחומי. הצק"גים הטובים יותר בבוחן היו אלה שמפקדיהם העמיקו בתחומים השונים של הלוגיסטיקה בתמרון, כאמרתו המפורסמת של גנרל הנחתים האמריקני רוברט בארו, שקבע כי "חובבנים עוסקים בטקטיקה, ואילו מקצוענים בלוגיסטיקה".²⁵

סיכום

בוחן רף פצ"ן נערך בשילוב הדוק עם מל"י (המרכז הלאומי לאימונים ביבשה). הדבר אפשר לא רק את סנכרון גרף האימונים, בתי הספר של גופי ההדרכה והמשאבים, אלא גם פיתוח של מדדי כשירות והבנה טובים יותר ואבחנתם בקרב של רמת הכשירות של כלל הגדודים הסדירים בצבא היבשה ללחימה בלבנון, ובכלל זה שריון, הנדסה, חי"ר (ובכלל זה גם בתי הספר) ויחידות מובחרות. הבחנים, כמאמר מפקד בסיס האימונים הפיקודי הצפוני, אל"ם פרידלר, "הניבו אבחון מעולה ליכולות ולפערים שגדודים אלה מביאים איתם למלחמה".

גנרל הנחתים בדימוס ומזכיר ההגנה לשעבר, ג'יימס מאטיס, כתב בשעתו, כי בהתחשב בכך שאנחנו "לוחמים על הפלנטה הזו עשרת אלפים שנים; זה יהיה טיפשי ולא אתי שלא לנצל ניסיון מצטבר שכזה. אם לא קראת מאות ספרים, אתה למעשה בור, ותהיה חסר יכולת, משום שניסיוןך האישי לבדו אינו רחב מספיק על-מנת לקיים אותך. כל מפקד שטוען שהוא 'עסוק מכדי לקרוא' עומד למלא שקים בגופות חייליו, כשהוא לומד בדרך".²⁶

בניגודיות שמשלימה את גנרל מאטיס, תוארה בספר **אנשי פאנפילוב** הסובייטי לחימת באטאליון רגלים (גדוד) בצבא האדום בקרב ההגנה על מוסקבה במלחמת העולם השנייה. במלחמה חנך מפקד האוגדה, גנרל פאנפילוב, את המג"ד, מומיש-אולי, בטקטיקה, פיקוד ומנהיגות. "הניצחון מתחשל עד לקרב", שב הגנרל ושינן לפקודו, שכן ההצלחה בלחימה היא תוצאה של אימונים והכנות קפדניות, ולא רק של מעשי גבורה ואלתור.²⁷ זאת בדיוק התפיסה שעמדה בבסיס רף פצ"ן – להטיל את הכוחות לשדה שידמה להם את האתגר המבצעי שיפגשו בלחימה בלבנון, לבחון את כשירותם לעמוד בו ולסגור את הפערים במוכנות עוד לפני המלחמה, שכן זוהי העת לחשל את הניצחון, עד אליה.

● **המחברים מבקשים להודות לאל"ם ישראל פרידלר, סא"ל יניב פרידמן, אל"ם אלי דוד, סא"ל (מיל') ד"ר שגי אטורגן, סא"ל ינון אנגולץ וסא"ל (מיל') אבירם רינג, על הערותיהם הטובות למאמר.**

ההערות למאמר זה מתפרסמות בסוף הגיליון.

